

Oponentský posudek bakalářské práce

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Lenka Budilová Jakoubková, Ph.D.

Dorčeva, Kristina, *Zkoumání proměny identity: Změna příjmení v české společnosti z jiného důvodu než je manželství*. Praha: FHS UK, 2024, 43 stran.

Jedná se o druhou bakalářskou práci s podobnou problematikou vycházející ve stejné době. Na rozdíl od Kláry Bláhové, která se věnovala tomu, jak si ženy vybírají své příjmení po uzavření sňatku, tato práce se více soustředí na změnu příjmení (nikoli výlučně u žen) z širších důvodů vyjma manželství a zároveň si klade otázku, jak tato změna ovlivňuje identitu osoby, která se rozhodla přijmout nové příjmení. V krátkém *Úvodu* je nastíněn kvalitativní přístup opřený o šest polostrukturovaných rozhovorů. Spouštěčem pro napsání této práce pak byl vliv kamarádky, která si touto proměnou prošla.

Práce má čtyři zřetelně odlišitelné hlavní části: teoretická východiska (s. 4-11), metodologii (s. 12-15), popis a interpretaci dat (s. 16-37), diskuzi (s. 38-39) a krátký Závěr (s. 40). Teoretická část je zpracována kvalitně, autorka se v něm zaměřuje především na mnohočetný pojem identity, vycházejíc například z prací sociologa Csaby Szaló, podle něhož je identita „typifikační schéma utvářené jazykem a věděním“ (s. 6). Klíčovou autorkou se zdá být podobně jako u K. Bláhové Janeth Finch, kterou považuje za iniciátorku obnoveného antropologického zájmu o jména (s. 9). Autorka se vypořádává s esencialistickým vs. konstruktivistickým přístupem, osobní vs. sociální identitou, na jejichž vytváření mají jména a příjmení velký podíl. Změnu příjmení dává autorka do souvislosti se změnou sociální identity (s. 10).

V kratším metodologickém oddílu je představen cíl bakalářské práce, resp. hlavní výzkumná otázka: jakou příjmení hraje roli v identitě jedince po jeho změně. K výzkumu byly použity především polostrukturované rozhovory a virtuální data, výzkumných partnerů bylo šest, z toho pět žen a jeden muž. Po etické stránce je výzkum rovněž v pořádku, od výzkumných partnerů měla autorka informovaný souhlas, jména byla anonymizována včetně virtuálních dat.

Rozhodující kapitolou je popis a interpretace dat, v níž se autorce podařilo vedle stručných popisů těch, kteří například v důsledku špatných rodinných vztahů změnili své příjmení, analyzovat různé okolnosti, které vedly ke změně příjmení. Autorka zároveň ani v této empirické části neopouští svůj klíčový teoretický rámec vnímání identity. Ve své analýze se na některých místech vrací k tezím Janeth Finch, ale také jiných autorů, což vede k solidní propojenosti teoretické a empirické části. Z výzkumu, ačkoli byl realizován na poměrně nízkém vzorku výzkumných partnerů, jsou patrné rozdíly ve vnímání změny příjmení. V jednom případě (Eliška) jde o určitou redefinici sebe samé, u jiných zase o touhu „být sám sebou“ (Karolina). Pozoruhodným závěrem je skutečnost, že si často výzkumní partneři neuvědomili změnu příjmení jako změnu osobní nebo sociální identity (autorka sama provádí rozdělení na osobní a sociální) a mluví dokonce o určitém „šoku ze změny“, další sebe sama po změně příjmení charakterizovala jako „jiného člověka“ (Natálie). Změna jim docházela postupně, mj. také poté, jak na to začali reagovat jiní rodinní příslušníci, kamarádi nebo kolegové z práce atd., reakce širšího i bližšího okolí však byly většinou pozitivní.

Závěrečné krátké části (Diskuze, Závěr) působí trochu nadbytečně, alespoň v tom smyslu, že se některé teze v obou částech opakují. Autorce se více méně potvrdilo, že příjmení má vliv na spíše postupnou změnu identity, alespoň pokud jde o vnímání každého z výzkumných partnerů. Nicméně tvrzení o tom, že příjmení je středobodem člověka (s. 38) se mně zdá trochu

nadnesené. Naproti tomu lze spíše souhlasit s jedním ze závěrečných konstatování, podle něhož je změna příjmení komplexním procesem nesoucím hluboké psychologické a sociální aspekty, což je z výpovědí výzkumných partnerů patrné.

Celkově hodnotím bakalářskou práci Kristiny Dorčevy jako kvalitně a poctivě vypracovanou se snahou propojit teoretická východiska s vlastním empirickým výzkumem. Autorka se v empirické části neuchyluje k pouhému popisování výpovědí, ale snaží se o jejich jistou kategorizaci a vlastní analýzu. Výše zmíněné drobné připomínky nesnižují kvalitu předkládané práce, kterou hodnotím na pomezí **výborně** a **velmi dobře**.

V Květnici, 2. 9. 2024.

PhDr. Marek Halbich, Ph.D.